

కోళ్ళ పెంపకం

ప్రపంచంలోని గుడ్ల ఉత్పత్తిలో భారతదేశం మూడవ స్థానం మరియు కోళ్ళ మాంసము ఉత్పత్తిలో ఐదవ స్థానంలో వుంది. కోళ్ళ సంఖ్యలోను, గుడ్ల మరియు మాంసము ఉత్పత్తిలోను మన రాష్ట్రం దేశంలోనే అగ్రస్థానాన ఉంది.

2005 నాటి కోళ్ళ పరిశ్రమల వివరాలు

	భారత దేశం ఉత్పత్తి (కోట్లలో)	ఆంధ్రప్రదేశ్ ఉత్పత్తి (కోట్లలో)
సంకరజాతి గుడ్ల కోళ్ళు	18.9	6.5
గుడ్ల ఉత్పత్తి	4,455	1,690
బ్రాయిలర్లు	160	16

గుడ్ల కోళ్ళ జాతులు, వాటి బ్రీడింగ్ పద్ధతులు

దేశవాళీ కోడి, గుడ్ల ఉత్పత్తిలో చాలా వెనుకబడిఉంది. అందుచేత గుడ్ల దిగుబడి పెంచేందుకు, విదేశీ జాతులు మరియు వాటినుండి వచ్చిన సంకర జాతులు మన దేశంలోకి దిగుమతి చేసుకోబడ్డాయి. వీటిలో వైట్ లెగ్ హార్న్ ముఖ్యమైనది. ఎక్కువ సంఖ్యలో గుడ్లు పెట్టటానికి వైట్ లెగ్ హార్న్ కోళ్ళ నుండి రూపొందించిన సంకరజాతి కోళ్ళు సాధారణంగా ఉపయోగించబడుచున్నవి.

మార్కెట్లో హేచరీలు పంపిణీ చేస్తున్న కోడి పిల్లలు, ఇన్ బ్రీడ్ హైబ్రిడ్ పద్ధతిలో రూపొందించబడ్డాయి. ఈ సంకరజాతి కోళ్ళు మంచి యాజమాన్యంతో ఏడాదికి 290-320 గుడ్లు పెడతాయి. స్వచ్ఛమైన జాతులకన్నా హైబ్రిడ్ కోళ్ళు దాదాపు ప్రతి కోడి పెట్ట 40-60 గుడ్లు ఎక్కువ పెడుతుంది. ఈనాటి గణనీయమైన గుడ్ల ఉత్పత్తి పెరుగుదలకు ఇదే ప్రధాన కారణం. మన రాష్ట్రంలో దాదాపు 110 హేచరీలున్నాయి. వాటిలో కొన్ని, అవి సరఫరా చేసే కోడి పిల్లల పేర్లు పట్టికలో ఇవ్వబడినవి. గుడ్ల రకాల కోళ్ళు : బి.వి. 300, హెచ్.హెచ్. 260, బొవాన్సు, డికాల్స్, శేవర్. వీటిలో ఏ రకానైనా వాటి శ్రేష్ఠతను బట్టి మరియు అనుభవమున్న రైతుల సమాచారాన్ని బట్టి ఎంపిక చేసుకోవాలి.

గుడ్లుపెట్టే జాతి కోడిపిల్లలు లభ్యమయ్యే హేచరీలు

క్రమ సంఖ్య	హేచరీ	ప్రదేశం	కోడిపిల్లల పేరు
1.	శ్రీవెంకటేశ్వర పశువైద్య విశ్వవిద్యాలయం	హైదరాబాద్	ఐఎల్ఆర్-90 జూబ్లీ
2.	బాలాజీ హేచరీస్	చిత్తూరు	బివి-300
3.	శ్రీనివాస హేచరీస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్	విజయవాడ	బివి-300
4.	సిస్టమిక్ హేచరీస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్	హైదరాబాద్	హైలైన్
5.	తిరుమల హేచరీస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్	వరంగల్	బివి-300
6.	వెంకటేశ్వర హేచరీస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్	హైదరాబాద్	బివి-300
7.	సింగ్ పౌల్ట్రీ లిమిటెడ్	హైదరాబాద్	హైబ్రో

కోళ్ళ షెడ్యూల్-వాటి నిర్మాణం

షెడ్యూ నిర్మాణానికి ఎంచిన స్థలం, మంచి నీటివసతి, విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా, మార్కెట్టుకు చేరువలో ఉండటం మున్నగు సదుపాయాలు కలిగి ఉండాలి. షెడ్యూ ఎత్తులో ఉంటే గాలి చలనం బాగా ఉండి, మురుగు నీరు నిల్వకు అవకాశం లేనటువంటి ప్రదేశాలను ఎన్నుకోవాలి.

షెడ్డు నిర్మాణానికి ఆయా ప్రాంతాల్లో సులభంగా తక్కువ ఖర్చులో దొరికే ఇటుక, కలప, బోద, కొబ్బరి లేక తాటాకు మొదలగునవి వాడవచ్చు. కాని ఖర్చు తగ్గించే ప్రయత్నంలో షెడ్డును ఎలుకలకు, అగ్ని ప్రమాదాలకు అనువుగా నిర్మించకూడదు. ఇందుకుగాను కాంక్రీటు నేల, ప్రక్కలకు అల్లిన ఇనుపతీగ, పై కప్పుకు రేకులు వాడటం మంచిది. కోడి పిల్లలను, పెరిగే కోళ్ళను, గ్రుడ్లు పెట్టే కోళ్ళను వేర్వేరు షెడ్లలో పెంచడం మంచిది. అయితే చిన్నకారు రైతులకు ఇది సాధ్యం కాదు కాబట్టి ఒకే షెడ్డును అన్ని దశల్లోని కోళ్ళ కొరకు వాడుకోవచ్చు. షెడ్డు వెడల్పు 25 నుండి 33 అడుగులకు మించకుండా ఉండాలి. కోళ్ళ సంఖ్యను బట్టి పొడవు ఎంతైన ఉండవచ్చు. షెడ్డు ప్రక్కగోడలు 1 అడుగు ఎత్తు ఉండి, ఆ పైన 6-7 అడుగుల ఎత్తు వరకు అల్లిన ఇనుపతీగను (వైర్మెష్) అమర్చాలి. చూరు కనీసం 3-4 అడుగులుండేటట్లు చూడాలి. కప్పు ఆకారంలో షెడ్, గేబులు, మోనిటర్, మొదలగు రకాలున్నప్పటికీ, గేబులు సాధారణంగా వాడబడతాయి. కప్పును ఆస్బెస్టాస్ రేకులతో వేయుట మంచిది. షెడ్లలో ఎండపడకుండా ఉండుటకుగాను, షెడ్ను తూర్పు, పడమర దిశలో నిర్మించుకోవాలి. కోళ్ళను నేలమీద (డీప్ లిట్టరు) లేదా పంజరం (కేజ్)లో పెంచడానికి కావలసిన గృహవసతి వేరువేరుగా ఉంటుంది. కేజ్ గృహవసతి ఎత్తుగా ఉండి, రెట్టను నేలమీద పడేందుకు అనువుగా ఉండేలా చూడాలి. ఇలా చేయడం వలన ఈగల బెడద, దుర్వాసనలను అరికట్టవచ్చు.

వివిధ దశల్లో కోళ్ళ యాజమాన్యం

కోడిని పెంచి పోషించే విధానంపైనే దాని గుడ్ల దిగుబడి ఆధారపడి ఉంటుంది. కోళ్ళ పోషణ వాటి వయస్సును బట్టి మూడు దశలుగా విభజించబడుతుంది. కాబట్టి వాటి యాజమాన్య పద్ధతులు కూడా కోళ్ళ వయస్సును బట్టి మారతాయి.

కోడి పిల్లల పెంపకం

పుట్టినప్పటి నుండి 8 వారాల వయస్సు వచ్చే వరకు గల దశను 'పిల్లదశ' లేదా స్టార్టరు దశ అంటారు. కోళ్ళ పెంపకంలో దాదాపు 5 లేక 6 శాతం ఖర్చు చిన్న పిల్లల కొరకు వినియోగించబడుతుంది. ఈ దశలో కోడి పిల్లలు సున్నితంగా ఉండి తక్కువ రోగ నిరోధక శక్తి కలిగి ఉంటాయి. కాబట్టి వాటి పోషణలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించాలి. అప్పుడే అవి వాతావరణ పరిస్థితుల నెదుర్కొని చక్కగా పెరిగి సమర్థవంతమైన గుడ్లు పెట్టే కోడిగా మారగల్గుతుంది. వీలైనంతవరకు ఒక రోజు వయస్సు పిల్లలతో పరిశ్రమ ప్రారంభించటం మంచిది.

కోడి పిల్లల రాకకు పది రోజుల ముందుగా షెడ్లలోని బూజు, దుమ్ము దులిపి, శుభ్రపరచి, గోడలకు సున్నం వేయించాలి. బ్రూడరు, మేత తొట్లు, నీటి తొట్లు కడిగి క్రిమి సంహారక మందుతో శుభ్రపరచాలి. పరి పొట్టు లేక వేరుశనగ పొట్టు 2-3 అంగుళాల మందంలో నేలపై పరచాలి (లిట్టరు). లిట్టరు పైన కాగితాలు పరచాలి. కోడి పిల్లల మేత తొట్లు, నీటి తొట్లు, బ్రూడరు క్రింద బండి చక్రంలోని ఆకులలాగా ఒక దాని తరువాత ఒకటి అమర్చాలి. మొక్కజొన్న నూకను కాగితంపై పలుచగా చల్లాలి. బ్రూడరు చుట్టూ 2-3 అడుగుల దూరంలో 18 అం. ఎత్తుగా అట్టగాని, రేకులుగాని వృత్తాకారంలో రక్షక దడిగా అమర్చాలి.

కోడి పిల్లలు వచ్చిన తరువాత పాటించాల్సిన విషయాలు

బ్రూడింగ్

కోడి పిల్లలు తొలిదశలో పరిసరాల ఉష్ణోగ్రత మార్పులకు తట్టుకొనేటంతటి శక్తి కలిగి ఉండవు. అందువల్ల కృత్రిమంగా వేడి ఇవ్వటాన్ని "బ్రూడింగ్" అంటారు. ఈ బ్రూడింగ్ ఆయా ప్రదేశాల వాతావరణ పరిస్థితులనుబట్టి 4-6 వారాల వరకు అవసరం. అయితే బ్రూడింగ్కు ఉపయోగించే బ్రూడరు క్రింద వేడిని కోడి పిల్లల వయస్సుని బట్టి క్రమంగా 90-95° ఫారన్ హీట్ నుండి 70-75° ఫారన్ హీట్కు (వారానికి 5-7°F) తగ్గించాలి. బ్రూడరు క్రింద వేడి ఎక్కువైతే పిల్లలు దూరంగా వెళ్ళిపోతాయి. తక్కువైనట్లయితే పిల్లలన్నీ మధ్యలో గుంపుగా ఉంటాయి.

దీన్ని బట్టి వేడిని అంచనా వేసి వేడిని తగ్గించడమో, ఎక్కువ చేయడమో చేయాలి. 4 అడుగుల వ్యాసం గల బ్రూడరు క్రింద 250 నుండి 300 పిల్లలను పెంచవచ్చు.

కోడి పిల్లలు వచ్చిన తరువాత ముందుగా అమర్చిన బ్రూడరు క్రింద వదిలేముందు కొన్ని పిల్లల (5 లేదా 10) ముక్కు నీటితొట్లలో ముంచాలి. దీనితో అవి నీరు త్రాగడానికి అలవాటు పడతాయి. చుట్టూ అమర్చిన అట్టడడిని 2 రోజుల కోసారి క్రమంగా దూరంగా జరుపుతూ, 10వ రోజున పూర్తిగా తీసివేసి గది మూలలందు అట్టలను అమర్చాలి. బ్రూడరు క్రింది కాగితం 5 లేక 6 రోజుల తరువాత తీసివేయాలి.

ప్రతి 50 పిల్లలకు ఒక మేత తొట్టి మరియు నీటి తొట్టి అమర్చాలి. మొదటి వారంలో ఒక పిల్లకు ఒక అంగుళం స్థలం చొప్పున, 50 పిల్లలకు దాదాపు 24 అం. పొడవుగల మేత తొట్టి సరిపోతుంది. ప్రతి బ్రూడరు క్రింది అంచున 3-4 నీటి తొట్లను అమర్చాలి. వాటిని రోజూ శుభ్రపరచి మళ్ళీ నీటితో నింపుకోవాలి.

పిల్లల గృహంలో రాతంతా లైట్లు వెలుగుతుండాలి. పిల్లలకు మొదటి 7-10 రోజుల మధ్యలో “డీ బీకర్” అను పరికరం సహాయంతో ముక్కును కత్తిరించాలి. దీనివలన పిల్లలు ఒకదాని నొకటి పొడుచుకొనటం, మేతను తొట్లనుండి కిందకు తోయుట తగ్గుతుంది.

సాధారణంగా పుట్టిన రోజునే కోడిపిల్లలకు హేచరీవారు మేరెక్స్ రోగానికి టీకా వేస్తారు. తరువాత సామాన్య రోగాలైన కొక్కెర తెగులు, గంబోరో మరియు మశూచి వ్యాధులకు ఈ దశలో తగిన మోతాదు మరియు పద్ధతుల్లో టీకాలను వేయించాలి. రక్తపారుడు రోగం (కాక్సి) రాకుండా మేతలో కాక్సిడియోస్టాట్ మందులు, ఏంప్రాలు లేక డాట్ వంటి మందులను కంపెనీవారు సూచించిన మోతాదులో కలపాలి.

ముఖ్యమైన విషయాలు

- ప్రతిరోజూ 2 లేదా మూడుసార్లు కోడిపిల్లల ఆరోగ్య అవసరాలను చూడాలి.
- చిన్న పిల్లలను పెంచే షెడ్యూలు మరియు పెద్ద కోళ్ళ షెడ్యూలు మధ్య కనీసం 100 గజాల దూరం ఉండాలి.
- పెద్దకోళ్ళ షెడ్యూలో పనిచేసే వ్యక్తి చిన్న పిల్లల షెడ్యూలో ప్రవేశించరాదు.
- ఎల్లప్పుడు లిట్టరు తడికాకుండా పొడిగా ఉంచునట్లు జాగ్రత్తపడాలి.
- నాటుజాతి కోళ్ళను షెడ్ ఆవరణలోనికి రానీయకూడదు. షెడ్ ద్వారంలో క్రిమి సంహారక మందు ఉంచిన తొట్టి ఉంచి షెడ్లోకి ప్రవేశించే ముందు పాదాలను ఆ ద్రావణంలో తడపాలి.
- శీతాకాలంలో కోళ్ళ బ్రూడింగు పటిష్ఠతకు గ్యాస్ బ్రూడింగు వాడడం మంచిది. ఈదరగాలి సోకకుండా షెడ్యూకు యిరువైపుల గోనె పట్టాలను లేదా ప్లాస్టిక్ పరదాలను అవసరమున్నంత మేరకు వేలాడదీయాలి.

పెరిగే వయసు (9-20 వారాలు) కోళ్ళ పెంపకం : ఈ దశలో కోళ్ళను ప్రత్యేకమైన షెడ్లో కాని లేదా సాధారణంగా చిన్న పిల్లల నుంచిన షెడ్లో కాని పెంచవచ్చు. ప్రతి పెరిగే కోడి పిల్లకు వయసుని బట్టి 1-1.5 చదరపు అడుగుల స్థలం కావలసి ఉంటుంది. మేత తొట్టెలు, నీటి తొట్టెలు పిల్లలకుపయోగించిన వాటికంటే పెద్దవిగా ఉండాలి. దీనికిగాను ప్రతికోడికి 2.5 అం. మేత తినే స్థలం, 0.75 అం. నీరు త్రాగే స్థలం అవసరం. ఈ తొట్లు పొడువుగా గాని, వృత్తాకారంగా గాని ఉండవచ్చు. రాత్రులందు వెలుతురు ఇవ్వనవసరంలేదు.

ముక్కులను మరొకసారి 12-16 వారాల మధ్య కత్తిరించటంగాని, మొండిగా కాని చేయటం ముఖ్యం. లిట్టరును అపుడపుడూ తిరగ వేస్తూ, పొడిగా ఉండేట్లు చూడాలి. అవసరమైతే కొత్త లిట్టరు చల్లుకోవాలి.

ఈ వయసులో కోడి పిల్లల కడుపులో ఏలికపాములు, బద్దె పురుగులు పెరిగే అవకాశం కలదు. వీటి నివారణకు మందులు వాడాలి. లిట్టరుపై పద్దె పురుగులను ఏరివేసి లిట్టరును బాగా తిరుగవేయాలి.

ఈ వయస్సులో, నాసికరకపు పిల్లలను వేరుచేసి వాటి పోషణలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించాలి. ఈ వయసులో రెండవసారి కొక్కెర తెగులుకు, మశూచికి బూస్టరు డోసు టీకాలు వేయాలి. సాధారణంగా 18-20 వారాల

వయసు వచ్చేటప్పటికి కొన్ని కోళ్ళు గుడ్లు పెట్టటం మొదలు పెడతాయి. కాబట్టి ఈ సమయంలో షెడ్లో గూళ్ళను అమర్చాలి. ప్రతి 5 కోళ్ళకు ఒక గూడు చొప్పున అమర్చాలి.

గుడ్లు పెట్టే కోళ్ళకు ప్రత్యేక షెడ్ ఉన్న ఎడల, 16 లేక 17 వారాల్లో కోళ్ళను ఆ షెడ్లోనికి మార్చుకోవాలి. ఇలా చేయడం వలన క్రొత్త వాతావరణానికి అలవాటు పడటానికి వాటికి తగినంత అవకాశం ఉంటుంది.

గుడ్ల కోళ్ళ పెంపకం (20 వారాలపైన) : ఈ దశలో ఏ విధమయిన ప్రయాస కలుగకుండా చూసుకోవడం, అతిముఖ్యం. టీకాలు, ముక్కులు రెండవసారి కత్తిరించటం మున్నగు కార్యక్రమాలు కోళ్ళు గుడ్లు పెట్టే దశకు చేరకముందే పూర్తి చేయాలి.

ఈ దశలో కోళ్ళకు రోజుకు 14 నుంచి 16 గం. వెలుతురు అవసరం. అనగా పగటి వెలుతురుతోబాటు అదనంగా 4-5 గం|| వెలుతురు రాత్రుల్లో యివాల్సి ఉంటుంది (వారానికి 1 గం|| చొప్పున). కాబట్టి 19-20వ వారం నుంచి క్రమంగా వెలుతురు సమయాన్ని 24 వారాలకు 16 గం. వచ్చేవరకు పెంచాలి. షెడ్లోని వెలుతురు, కోళ్ల యొక్క గుడ్ల ఉత్పత్తికి దోహదం చేస్తుంది కాబట్టి, ఈ విషయాన్ని విస్మరించకూడదు. ప్రతి 200 చ.అ. స్థలానికి ఒక 40 వాట్ల బల్బునుకాని, ట్యూబులైటునుకాని అమర్చాలి.

ఒక్కొక్క కోడికి కనీసం 3-4 అం. మేత స్థలం, 1 అం. నీటి స్థలం లభించేలా చూడాలి. ఇండుకోసం తొట్టెల సైజును పెంచుకోవాలి. 10-12 కిలోల పరిమాణంగల మేత తొట్టి షుమారు 20-25 కోళ్ళకు సరిపోతుంది. దాణా మిశ్రమం ఒక రకం నుండి వేరొక రకానికి క్రమంగా మార్చాలి.

లిట్టరు తడిగాయుండి, అమ్మోనియా వాసన వచ్చే పరిస్థితుల్లో 10 చ.అలకు. 1 కిలో పొడిసున్నాన్ని కలిపినచో చెడువాసన నివారించబడి కోళ్ళు ఆరోగ్యంగా ఉంటాయి.

ప్రతి కోడికి 1.5 నుండి 2 చ.అ. స్థలాన్ని కేటాయించాలి. దగ్గరలోని ఫారమ్లలో కాని, అదే ఫారమ్లోకాని ఏవైనా రోగాలు ప్రబలినపుడు అవసరాన్ని బట్టి మందులు లేదా టీకాలు వేసి కోళ్ళను కాపాడవచ్చు. పెరిగే దశలో ఎక్కువ సమయం వెలుతురునిస్తే గర్భనంచి బయటకు వచ్చి (ప్రాలాప్స్) చాలా సమస్యలు కలిగిస్తుంది. కోళ్ళు గుడ్లు పెట్టడం మొదలు అయిన తరువాత ఒక సంవత్సరము వరకు అంటె కోడి వయస్సు 72 వారాల వరకు లాభదాయకంగా పెంచవచ్చును.

గుడ్లు పెట్టని కోళ్ళను ఏరివేయటం

కోళ్ళ పెంపకం లాభసాటిగా జరగడానికి, నాసిరకమయిన కోళ్ళను తరచు ఏరివేయటం ముఖ్యం. కోళ్ళు గుడ్ల దశకు వచ్చిన తరువాత మూడు మాసాల నుండి ప్రతి నెల గుడ్లు పెట్టని కోళ్ళను ఈ క్రింది లక్షణాలు గమనించి ఏరివేయవచ్చు.

క్ర.సం	శరీరభాగం	శ్రేష్ఠమైన కోళ్ళు	నాసిరకం కోళ్ళు
1.	జుట్టు ఉంటుంది.	పెద్దదిగా, మృదువుగా, గులాబీ రంగులో ఉంటుంది.	చిన్నగా, గరుకుగా, పాలిపోయి ఉంటుంది.
2.	కటివలయ భాగం	వెడల్పుగా మెత్తగా ఉంటుంది. రెండు ఎముకల మధ్య రెండువేళ్ళకు పైగా వెడల్పుగా ఉంటుంది.	చిన్నదిగా కొంచెం గట్టిగా ఉంటుంది. ఎముకల మధ్య స్థలం ఇరుకుగా ఉంటుంది.
3.	కడుపు భాగం	ఛాతి ఎముకకు, ఉదర భాగం ఎముకకు స్థలం 3-4 వేళ్ళ వెడల్పుగా ఉంటుంది.	గట్టిగా ఉండి, ఛాతి ఎముకకు, ఉదర ఎముకకు మధ్య ఇరుకుగా ఉంటుంది.

నాసిరకపు కోళ్ళు అవకుండా తగు యాజమాన్య పద్ధతులను గృహవసతి, నాణ్యతగల దాణా, రోగనిరోధక శక్తి మరియు రోజువారి పోషణలో సక్రమమైన చర్యలను చేపట్టాల్సి ఉంటుంది. అన్ని దశల్లోనూ ఈ నాసిరకపు కోళ్ళ ఏరివేత పాటించినట్లయితే ఆరోగ్యవంతమైన కోళ్ళతో ఫారం లాభదాయకంగా సాగుతుంది.

వేసవిలో కోళ్ళ పెంపకం : కోడి శరీర నిర్మాణం చలిని తట్టుకొనే విధంగా మలచబడింది. కాబట్టి, ఎక్కువ ఉష్ణోగ్రతకు కోడి తట్టుకోలేదు. ముఖ్యంగా వాతావరణ ఉష్ణోగ్రత, శరీర ఉష్ణోగ్రతకన్నా ఎక్కువ ఉన్నప్పుడు, కోళ్ళు ఆయాసపడుతూ తక్కువ మేత తింటాయి. ఎక్కువ నీళ్ళు తాగుతాయి. తీవ్ర పరిస్థితుల్లో వడదెబ్బకు చనిపోయే ప్రమాదం కూడా ఉంది. 80° ఫారన్ హీట్ వరకు కోళ్ళకు సదుపాయంగా ఉంటుంది. ఆపై ఉష్ణోగ్రతల్లో కోడియొక్క దేహ రసాయన ప్రక్రియ దెబ్బ తింటుంది. గుడ్ల ఉత్పత్తి బాగా పడిపోతుంది. అందుచేత వేసవిలో కోళ్ళ షెడ్యూలను సాధ్యమైనంతవరకు చల్లగా ఉండేట్లు చూడాలి. దీనికోసం ఈ క్రింది జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి.

1. కోళ్ళ షెడ్ ఎప్పుడూ తూర్పు పడమరలుగా కట్టుకుంటే ఉదయపు ఎండ, సాయంత్రపు ఎండ షెడ్లోనికి ప్రసరించదు.
2. షెడ్ చుట్టూ కొద్ది ఎత్తు వరకు గడ్డిని పెంచటం లేక నీడనిచ్చే చెట్లను పెంచటం వలన కూడా వేడిని తగ్గించవచ్చు.
3. పై కప్పులకి తెల్లని రంగువేసి, లేదా ఆపై గడ్డి పరచి, స్ప్రింక్లర్లతో తడిపితే మంచిది. ముఖ్యంగా వాతావరణంలో తేమ ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు షెడ్లో పంఖాలు నడుపడం మంచిది.
4. చల్లని నీరు అన్ని వేళలా కోళ్ళకు అందుబాటులో ఉండాలి. షెడ్లో సీలింగు పంకాలను అమర్చవచ్చు. షెడ్ ప్రక్కలందు గోనెసంచులుకాని, వట్టివేళ్ళ తడికలనుకాని కట్టి, తరచుగా నీటితో తడిపితే మంచి ఫలితం కనిపిస్తుంది. నీటి తొట్టెలు షెడ్లోపల ఉండడం మంచిది.
5. కోళ్ళ వయస్సు మరియు ఎండ తీవ్రతను బట్టి దాణాలో ముఖ్య అమినోఆమ్లాలు (మిథియోనిను), విటమిన్లు, ఖనిజాల (సున్నం, భాస్వరం) శాతం పెంచాలి.
6. వేసవిలో పేలు, నల్లులు, మొదలగు బాహ్య పరాన్న జీవుల బెడద ఎక్కువగా ఉంటుంది. ములాథియాన్ మొగ్గు మందులను షెడ్లు నందు మరియు కోళ్ళపై పిచికారి చేయటం వలన వీటిని నివారించవచ్చు.
7. వేసవిలో రోగ నిరోధక శక్తి తగ్గిపోతుంది. కాబట్టి రోగాలు ప్రబలకుండా టీకాలు చల్లటి పూట లేదా రాత్రుల్లో వేయించాలి.
8. గుడ్ల నాణ్యతను కాపాడేందుకు ఎక్కువసార్లు గుడ్లను ఏరటం మంచిది.
9. మేతను ఉదయం మరియు సాయంత్ర సమయాల్లో ఇవ్వటం వలన కోళ్ళు మేత ఎక్కువగా తినగలవు.
10. మేతను కొంచెం నీటిలో తడిపి యిచ్చిన కోళ్ళు మేత ఎక్కువ తినగలవు. దాణా తొట్టెల్లో బూజు పట్టకుండా చూడాలి.

కేజ్ కోళ్ళ షెడ్లు : కోళ్ళ పరిశ్రమలో కేజ్ పద్ధతి నూతనాధ్యాయం ఆరంభింపచేసింది. కోళ్ళను కేజెస్లో పెంచటం వల్ల స్థలం మిగులుబాటు అవుతుంది. గుడ్ల ఉత్పత్తి అధికం, మేతలో మిగులు, కోళ్ళకు నట్టల బెడద తప్పుటయేకాక, కాక్సిడియా రోగం నివారణ మొదలగు లాభాలు కలవు. గుడ్ల సైజు కూడా పెద్దగా ఉంటుంది. కేజెస్ షెడ్ల వల్ల కోడికి సగటు ఖర్చు తక్కువ కాగలదు. తక్కువ లేబర్తో ఎక్కువ పని తీసుకోవచ్చు. రోగం వచ్చిన, గుడ్ల ఉత్పత్తి తగ్గిపోయిన కోళ్ళ ఏరివేత, టీకాలు వేయడం కూడా సులభం. పొదిగే స్వభావం తగ్గిపోతుంది. ఒకదానినొకటి పొడుచుకోవు.

ఒక కేజ్ భాగం 15-20 అం. పొడవు, 12-15 అం. వెడల్పు (లోతు), 18 అం. ఎత్తుకలిగి ఉంటుంది. ఇందులో 3-4 కోళ్ళ నుంచవచ్చు. కేజెస్లో చాలా రకాలున్నాయి. ఒక అంతస్తుపై మరో అంతస్తు ఉండే పద్ధతి, ఎమ్ కాల్ఫోర్నియా పద్ధతి, దీనిలో కేజెస్ స్టెప్ ఆఫ్లో అమర్చబడి వుంటాయి. ఈ రెండో పద్ధతి అత్యంత ప్రచారంలో ఉన్నది. ఏదేశాల్లో దాదాపుగా కోళ్ళ షెడ్ కేజెస్తోనే నిర్మించబడి ఉంటుంది.

కోళ్ళ పోషణ - పద్ధతులు

కోళ్ళ పరిశ్రమ ప్రోత్సాహకరంగా ఉండాలంటే సరియైన నాణ్యతగల దాణాను అందజేయడం మరియు మేతలో పొదుపు పాటించటం అత్యవసరం. ఎందుకంటే, కోళ్ళ పెంపకంలో దాదాపు 70-75 శాతం వరకు మేతకు మాత్రమే ఖర్చవుతుంది. ఈ మధ్యకాలంలో, కోళ్ళ పరిశ్రమ పెరిగినంత వేగంగా, కోళ్ళ మేతకు కావలసిన ముడి సరుకుల దిగుబడి అభివృద్ధి కాకపోవటం వలన మేత రేటు విపరీతంగా పెరిగిపోతుంది.

ఆదర్శవంతమైన మేతకు ఉండవలసిన లక్షణాలు

- మేత తక్కువ ధరలో, కావలసిన పోషక విలువలు కలదిగా ఉండాలి.
- తాజాగా, శుభ్రంగా ఉండి, తేలికగా జీర్ణమయ్యే ఆహార పదార్థాలు కలిగి యుండాలి.
- కోళ్ళు పీచును జీర్ణించుకోలేవు కాబట్టి మేతలో పీచు పదార్థాలు 10 శాతం మించకుండా ఉండాలి.

కోళ్ళ పెరుగుదలకు, గుడ్ల ఉత్పత్తికి, పోషక పదార్థాలు అతి ముఖ్యం. మేతలో పోషక పదార్థాల లోపాల వల్ల కోళ్ళు సరిగా ఎదగవు. గుడ్ల ఉత్పత్తి తగ్గిపోతుంది. ఇతర రోగాల తాకిడికి గురవుతాయి.

రైతు తన కోళ్ళకు కావలసిన మేతను తానే తయారు చేసుకోవచ్చు.

సాధారణంగా కోడి మేతలో ఉపయోగించే పదార్థాలను శక్తినిచ్చేవిగాను, మాంసకృత్తుల నిచ్చేవిగాను, విటమిన్లు, ఖనిజలవణాలనిచ్చేవిగాను, ఎడిటివ్స్ గాను విభజించవచ్చు. శక్తి నిచ్చే వాటిలో మొక్కజొన్నలు జొన్నలు, సజ్జ మరియు ఇతర చిరుధాన్యాలు, బియ్యపు తొడు, నూనెతీసిన వరితొడు, మొదలగునవి ముఖ్యమైనవి. దాణాలో దాదాపు 60 శాతం ఇవే ఉంటాయి. వృక్ష సంబంధిత మాంసకృత్తుల నిచ్చే వాటిలో వేరుశనగపిండి, నువ్వులపిండి, సోయాబీను పిండి, ప్రొద్దుతిరుగుడు పువ్వు పిండి మొదలగునవి మరియు జంతు సంబంధమైన మాంసకృత్తుల్లో చేపపొడి, మాంసపు పొడి ముఖ్యమైనవి.

కోడి వయస్సును బట్టి పోషకావసరాలు కూడా మారుతాయి. కాబట్టి దాణా కూడా మారుతుంది. చిన్న పిల్లలకిచ్చే దాణాలో (1 నుండి 8 వారాలు) శక్తి 2800 కిలో కేలరీలు, 22 శాతం మాంసకృత్తులు; పెరిగే పిల్లలకిచ్చే దాణాలో (9 నుండి 20 వారాలు) 2600 కి. కేలరీల శక్తి, 16 శాతం మాంసకృత్తులు గ్రుడ్లు పెట్టే కోడికి (21 వారాలపైబడి) 2700 కి. కేలరీల శక్తి, 18 శాతం మాంసకృత్తులు దాణాలో ఉండేటట్లు చేయాలి. ఈ అవసరాలను దృష్టిలో ఉంచుకుని, లభిస్తున్న ముడి ఆహార పదార్థాలను ఉపయోగించి, దాణా తయారు చేసుకోవచ్చు. గుడ్లుపెట్టే కోళ్ళ దాణాకి, మిగతా పిల్లల దాణాకి ముఖ్యమైన తేడా కాల్షియం మరియు అమైన్ ఆసిడ్స్. కాల్షియం పిల్లలకి 0.9-1 శాతం సరిపోతే, పెద్ద కోళ్ళకు 2.5 నుండి 3 శాతం వరకూ ఇవ్వాలి. వీటితో పాటు, విటమిన్లు, లవణ మిశ్రమాలు, రోగ నిరోధక మందులు మొదలగునవి కూడా తగుపాళ్ళలో జత చేయవలసి ఉంటుంది. కోడి కడుపులో (జీర్ణాశయంలో) ఆహారం జీర్ణం కావడానికి చిన్న గులకరాయి (గ్రీట్) అవసరం. ఈ 'గ్రీట్' సున్నపురాయి రూపంలో కాని, ఆలుచిప్పల ముక్కల లేదా పాలరాతి ముక్కల రూపంలోగాని ఇవ్వవచ్చు.

ముఖ్యమైన విషయాలు

- మేతలో కలిపే ధాన్యపు గింజలు, వేరుశనగపిండి, చేప మొదలగు వాటిలో 12% కంటే ఎక్కువ తేమ కలిగియుండకూడదు. తేమ ఎక్కువగా వున్నయెడల ఫంగస్ వల్ల అప్లటాక్సికోసిస్ అను రోగం వస్తుంది.
- చేపలలో ఉప్పు ఉంటుంది. చేపను వాడినప్పుడు దాణాలో ఉప్పు శాతం నిర్ణీత స్థాయికి మించకూడదు. దాణాలో చేపలేనప్పుడు, ఉప్పును లవణ మిశ్రమం ద్వారాగాని లేదా అదనంగా ఉప్పును (0.3%) కలపాలి ఉంటుంది.
- రోగనిరోధక మందులు తరచుగా మార్చడం ముఖ్యం.
- చిన్న కోడిపిల్లల మేతలో విటమిన్లు, కాక్సిడియోస్టాట్ మొదలగు మందులు తప్పకుండా ఉండాలి.

- కోడి వయస్సు ప్రకారం ప్రత్యేకించి కేజ్ కోళ్ళకు కాల్షియం అవశ్యకత ఎక్కువగా ఉంటుంది.
- వేసవిలో మేతను కాస్త తడిచేసి అందచేయాలి.
- మేత వృధా కాకుండా చూడాలి. దీనికోసం సరియైన మేత తొట్లు, ఎలుకల నివారణ అవసరం.

**కోడి వయస్సు ప్రకారం వాడుకోదగ్గ కొన్ని దాణామిశ్రమాలు
కోడి పిల్లల దాణా మిశ్రమం (1 రోజు నుండి 8 వారాల వరకు)**

పదార్థాలు	పాళ్ళు (శాతం)		
	1	2	3
మొక్కజొన్నలు	40	30	30
జొన్నలు/రాగులు/సజ్జలు	10	30	20
నూనె తీసిన తవుడు	10	-	10
నూనె తీసిన సోయా పిండి	10	26	-
నూనె తీసిన వేరుశనగ పిండి	10	-	18
నూనె తీసిన ప్రొద్దు తిరుగుడు పువ్వు పిండి	10	10	10
చేప (మంచిది)	8	-	10
డై కాల్షియం ఫాస్ఫేటు	1.1	1.9	1
సున్నపురాయి పొడి (కాల్షియం కార్బోనేట్)/గవ్వలపొడి	0.8	1.5	1
సూక్ష్మలవణాల మిశ్రమం	0.1	0.1	0.1
ఉప్పు	-	0.3	-
లైసిన్	-	-	0.09
మెథియోనిన్	0.1	0.14	0.1
విటమిన్ ఎ, బి ₁ , డి ₃ , కె (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
విటమిన్ బి కాంప్లెక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
విటమిన్ బి ₁₂ మిక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
కొలిన్ క్లోరైడ్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	50	50	50
డాట్/డాట్‌ప్లస్/ఎమికాక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	50	50	50
జింక్ బేసిట్రేసిన్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	25	25	25

పెరిగే కోళ్ళ దాణా మిశ్రమం (9-18 వారాల వరకు)

మొక్కజొన్నలు	40	30	30
జొన్నలు/రాగులు/సజ్జలు	15	35	30
నూనె తీసిన తవుడు	10	-	10
నూనె తీసిన సోయాపిండి	6	16	-
నూనె తీసిన వేరుశనగ పిండి	6	-	8
నూనె తీసిన ప్రొద్దు తిరుగుడు పువ్వు పిండి	15	15	10
చేప (మంచిది)	6	-	10
డై కాల్షియం ఫాస్ఫేటు	1.2	1.9	1
సున్నపురాయి పొడి (కాల్షియం కార్బోనేట్)/గవ్వలపొడి	0.8	1.5	0.8

	1	2	3
సూక్ష్మలవణాల మిశ్రమం	0.1	0.1	0.1
ఉప్పు	-	0.3	-
లైసిన్	-	-	-
మెథియోనిన్	-	0.4	-
విటమిన్ ఎ, బి ₁ , డి ₃ , కె (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
విటమిన్ బి కాంప్లెక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
విటమిన్ బి ₁₂ మిక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
కాలిన్ క్లోరైడ్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	50	50	50
డాట్/డాట్ప్లస్/ఎమికాక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	50	50	50

గ్రుడ్లు పెట్టే కోళ్ళ దాణా మిశ్రమం (18 వారాల పైబడి)

మొక్కజొన్నలు	30	30	30
జొన్నలు/రాగులు/సజ్జలు	22	25	20
సూనె తీసిన తవుడు	10	-	10
సూనె తీసిన సోయాపిండి	5	15	-
సూనె తీసిన వేరుశనగ పిండి	5	-	4
సూనె తీసిన ప్రొద్దు తిరుగుడు పువ్వు పిండి	12	18	16
చేప (మంచిది)	6	-	10
డై కాల్షియం ఫాస్ఫేటు	1.2	1.8	0.8
సున్నపురాయి పొడి (కాల్షియం కార్బోనేట్)/గవ్వలపొడి	9	10	9
సూక్ష్మలవణాల మిశ్రమం	0.1	0.1	0.1
ఉప్పు	-	0.3	-
లైసిన్	-	-	-
మెథియోనిన్	-	0.2	0.2
విటమిన్ ఎ, బి ₁ , డి ₃ , కె (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
విటమిన్ బి కాంప్లెక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
విటమిన్ బి ₁₂ మిక్స్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	10	10	10
కాలిన్ క్లోరైడ్ (గ్రా/100 కిలోలకు)	50	50	50

వ్యాధులు - నివారణ

కోళ్ళ పెంపకంలో లోపాలున్నట్లయితే అంటువ్యాధులు ప్రబలి, ఒక్కోసారి తీవ్రనష్టాన్ని కలుగ జేస్తాయి. కాబట్టి షెడ్లో శుభ్రత, ఆరోగ్య సూత్రాలు పాటించాలి. కోళ్ళకు అంటువ్యాధులు సూక్ష్మక్రిముల వలన వస్తాయి.

వైరస్ వలన కలిగే వ్యాధులు

కొక్కెర తెగులు : ఈ వ్యాధి మిగతా వ్యాధులన్నిటి కంటే అతి భయంకరమైనది. ఈ వ్యాధి వల్ల ఎక్కువ సంఖ్యలో కోళ్ళు చనిపోతాయి. ఈ వ్యాధి ఏ వయసు కోళ్ళకైనా రావచ్చు. ఈ రోగానికి గురైన కోళ్ళు ముడుచుకొని ఉండి రెక్కలు వ్రేలాడదీస్తాయి. పక్షవాతపు లక్షణాలు కనిపిస్తాయి. మెడ వెనక్కి వాలుతుంది. విరేచనాలు తెలుపు, ఆకుపచ్చ రంగులో ఉంటాయి. స్వాసలో కూడా ఇబ్బంది కలుగుతుంది. సన్నని రక్తపు గడ్డల చుక్కలు 'గిజర్డు' మరియు 'పెరికార్డియం'లో కనబడతాయి. "ప్రోవెంట్రీక్యులస్"లో సన్నని రక్తపు చుక్కలుంటాయి. ప్రేగులో పొరలు ఎఱ్ఱబారటం,

“సీకా” జంక్షన్లో రక్తపు జీరలుంటాయి. ప్రేగుల్లో “అల్బర్స్” ఉండవచ్చు. నివారణకు మొదటి వారం, 4వ వారం, ఆ తరువాత 6-8 వారాల మధ్య మరొకసారి, చివరిగా 20వ వారం టీకాలు వేయటం వలన చాలా వరకు కోళ్ళను ఈ రోగం నుండి రక్షించుకొనవచ్చు.

కోళ్ళ మశూచి : కోళ్ళ అంటువ్యాధుల్లో ఇదొకటి. ఈ వ్యాధి వలన చనిపోవుట కాని, గ్రుడ్ల ఉత్పత్తి తగ్గిపోవుట కాని జరుగుతుంది. మశూచి సోకిన కోళ్ళకు జుట్టుమీద, తమ్మలకు, కనురెప్పల చుట్టూ పొక్కులు ఏర్పడతాయి. అపుడప్పుడు కండ్లలో కూడా ఈ పొక్కులు వచ్చి కళ్ళు కనబడవు. నివారణకు టీకాలు వేయించడం ఒక్కటే మార్గం. ఇవి 6-7 వారాల వయసులోనూ మరల 16-17 వారాల మధ్య వేయాలి.

మారెక్స్ వ్యాధి : ఈ వ్యాధి అన్ని వయస్సు కోళ్ళకు వస్తుంది. వ్యాధి సోకిన కోళ్ళు 5 నుండి 60 శాతం మరణిస్తాయి. రెక్కలు వాలిపోవటం, సరిగా నిలబడలేకపోవటం, పక్షవాతం వచ్చి కదలలేకపోవటం, గుడ్ల ఉత్పత్తి తగ్గిపోవటం మొదలగు లక్షణాలు కనిపిస్తాయి. రెక్కల క్రిందనున్న “బ్రేకియల్” నరం మరియు తొడకండరాల క్రిందనున్న “సియాటిక్” నరం ఉబ్బి లావుగా ఉంటాయి. కాలేయం, స్టీన్, అండాశయం పెద్దవిగా ఉంటాయి. నివారణకు పుట్టిన రోజునే పిల్లలకు (హేచరి వద్ద) టీకాలు వేయించాలి. కోళ్ళలో జబ్బు కనపడిన తరువాత మిగతా కోళ్ళకు టీకాలు వేయకూడదు.

ఇవి కాక ఇన్ ఫెక్షియస్ బ్రాంకైటిస్, ఇన్ ఫెక్షియస్ బర్నల్ డిసీజ్, క్రానిక్ రెస్పిరేటరీ డిసీజ్ మొదలగునవి కూడా తరచు కనిపిస్తాయి. వీటిని సంబంధిత టీకాలు వేసి నివారించవచ్చు.

సూక్ష్మజీవుల వలన కలిగే రోగాలు

పుల్లరం : చిన్న పిల్లలు ఎక్కువగా గురికాబడతాయి. ఈ వ్యాధి తల్లి నుండి పిల్లలకు గుడ్ల ద్వారా కూడా సంక్రమిస్తుంది. రోగం సోకిన పిల్లలు గుంపులుగా గుమికూడటం, భారంగా స్వాసతీయడం, రెక్కలు వాల్చడం గమనించవచ్చు. తెల్లని రెట్ట పిల్లల మలద్వారం వద్ద అంటుకొని ఉంటుంది. గుండె, గిజర్డ్, కాలేయం మరియు పేగులపై తెల్లని మచ్చలు కనిపిస్తాయి. నివారణకు ఆంటీ బయాటిక్ మందులు వాడాలి. ఇవికాక కోళ్ళ కలరా, ఇన్ ఫెక్షియస్ కోరైజా అనే రోగాలు కూడా సోకవచ్చు.

కాక్సిడియోసిస్ (రక్తపారుడు రోగం) : ఇది చిన్న పిల్లల్లో ఎక్కువ కనపడుతుంది. కోళ్ళలో దారుఢ్యత, వ్యాధి నిరోధక శక్తి తగ్గుతుంది. రోగం సోకిన పిల్లలు గుమికూడి, రక్త విరేచనాలతో బాధపడతాయి. “సీకా” అనే భాగం ఉబ్బి ఉంటాయి. నివారణకు లిట్టరు పొడిగా ఉండాలి. దాణాలో కాక్సిడియోస్టాట్స్ సక్రమంగా కలుపుతుండాలి.

అంతర్గత పరాన్నజీవులు : ఏలికపాములు, బద్దెపురుగులు తరచు కోళ్ళను బాధిస్తాయి. వీటి నివారణకు పైపరిజన్, లివామిసోల్, మెబెండజోల్ మొదలైన మందులతో అపుడప్పుడు డీవర్మింగ్ చేయడం వలన నివారించవచ్చు.

బాహ్యపరాన్న జీవులు : కోళ్ళకు పేలు, పిడుదులు, గోమారి, నల్లుల వంటి కీటకాలు తీవ్ర అసౌకర్యం కలిగిస్తాయి. వీటి బెడద శీతాకాలంలో ఎక్కువగా ఉంటుంది.

కోళ్ళ మీదగాని, షెడ్లోగాని ఈ కీటకాలు కనబడగానే కీటక సంహారక మందును వాడి నివారించవచ్చు. సెవిన్ (0.5 శాతం) లేదా మలాథియాన్ (0.5 శాతం) లేదా సుమిథియాన్ను కోళ్ళపై మరియు షెడ్లు లోపల, బయట పిచికారి చేసి ఈ వ్యాధులను నివారించవచ్చు.

టీకాల మందులు - జాగ్రత్తలు

- టీకా మందులు ఎప్పుడు ఐస్లో లేక ఫ్రిజ్లో ఉంచాలి.
- ఇతర రోగాలున్నప్పుడు టీకాలు వేయకూడదు.
- కోళ్ళు అస్వస్థత లేదా డ్రైస్ తో ఉన్నప్పుడు టీకాలు వేయరాదు.
- టీకాలు రాత్రివేళల్లో వేయడం మంచిది.
- టీకామందు సీసానుండి తీసి కలిపిన తరువాత 2 గంటల లోపే వాడాలి.

ఆదాయ, వ్యయ పట్టిక (1000 గ్రుడ్లు పెట్టే కోళ్ళఫారం) - రూపాయల్లో

ఎ. పెట్టుబడి

1.	స్థలం = 1/4 ఎకరం	స్వంతభూమి	
2.	కోళ్ళ పెద్ద ఒక కోడికి 2 చ.అ. చొప్పున 1000 కోళ్ళకు (2 × 1000 చ.అ.) ఒక చ.అ. నకు రూ. 150.00 చొప్పున 2 × 1000 × 150		: 3,00,000
3.	బ్రూడర్లు, మేత తొట్లు మొదలగు పరికరాలు 1 కోడికి రూ. 15.00 చొప్పున 1000 కోళ్ళకు ... 15 × 1000		: 15,000
4.	కోడి పిల్లల ధర ఒక కోడిపిల్లకు రూ. 16.50 1000 కోడి పిల్లలకు 16.50 × 1000		: 16,500
5.	దాణా ఖర్చు ఒక కోడిపిల్లకు 0 నుండి 20 వారాల వరకు 6.5 కిలోల దాణా చొప్పున 1000 కోళ్ళకు = 6500 కిలోలు కిలో రూ. 11 చొప్పున మొత్తం ఖర్చు 6.5 × 1000 × 11		: 71,500
6.	వివిధ ఖర్చులు (లిట్టరు, మందులు, కరెంటు మొదలగునవి) 0 నుండి 20 వారాల వయస్సు వరకు ఒక కోడికి రూ. 6.00 చొప్పున 1000 కోళ్ళకు 6 × 1000 20 వారాల వయస్సు వరకు మొత్తం పెట్టుబడి ఖర్చు		: 6,000 : 4,09,000
బి. ఫారం నడుపు ఖర్చులు			
1.	కోడి పిల్లల ధర		: 16,500
2.	ఎ. దాణా ఖర్చు (0 నుండి 20 వారాల వయస్సు వరకు) బి. దాణా ఖర్చు (20 నుండి 72 వారాల వయస్సు వరకు) ఒక కోడికి 38 కిలోల చొప్పున కిలో రూ. 10.00 చొప్పున 1000 కు 38 × 1000 × 10.00		: 71,500 : 3,80,000
3.	ఎ. వివిధ ఖర్చులు (0 నుండి 20 వారాల వరకు) బి. వివిధ ఖర్చులు (20-72 వారాలకు) ఒక కోడి రూ. 5.00 చొప్పున 1000 కోళ్ళకు రూ. 5 × 1000		: 6,000 : 5,000
4.	తరుగు ఎ. పెద్ద ఖర్చులో 10 శాతం చొప్పున మొత్తం 3,00,000 × 10/100 బి. బ్రూడరు మొదలగు పరికరాల ఖర్చులో 15 శాతం చొప్పున మొత్తం		: 30,000 : 2250
5.	పెట్టుబడి మీద వడ్డీ 12 శాతం చొప్పున 3,68,100 × 12/100		: 44,172
6.	లేబరు ఛార్జీలు వారానికి రూ. 500.00 చొప్పున 72 వారాలకు		: 36,000
	ఫారం నడుపు ఖర్చులు		: 5,91,422

సి. రాబడి

1.	కోడిగుడ్ల నుండి ఆదాయం ఒక కోడికి సగటున 300 గుడ్ల చొప్పున 950 కోళ్ళకు 300 × 950 గుడ్లు, ఒక్క గుడ్డు సగటున రూ. 2.00 300 × 950 × 2.00	: 5,70,000
2.	బతికిన కోళ్ళు 1 కోడి రూ. 30 చొప్పున 950 కోళ్ళకు రాబడి 950 × 30	: 28,500
3.	ఖాళీ సంచులు ఒక్క సంచి రూ. 6.00 చొప్పున 680 సంచులకు రాబడి 680 × 6.00	: 5,440
4.	లిట్టరు ఎరువు 40 కోళ్ళకు 1 టన్ను చొప్పున 950 కోళ్ళకు 23.7 టన్నులు ఒక టన్ను రూ. 800 చొప్పున 23.7 టన్నులకు 23.7 × 600	: 18,960
	మొత్తం ఆదాయం -----	6,22,900
	మొత్తం ఆదాయం (1000 కోళ్ళకు 18 నెలలకు) -----	6,22,900
	మొత్తం ఖర్చు (1000 కోళ్ళకు 18 నెలలకు) -----	5,91,422
	నికర లాభం (1000 కోళ్ళకు 18 నెలలకు) -----	31,478
	నెలసరి ఆదాయం (18 నెలల కార్యక్రమానికి) -----	1,749
	నెలసరి ఆదాయం కోడికి -----	1.84
	లాభం ఒక కోడికి 18 నెలలకు -----	33.12
	లాభం ఒక కోడికి సంవత్సర కాలంలో -----	22.08

పై ఆదాయ, వ్యయపట్టిక యందు 0-20 వారాల వయస్సు నందు 5 శాతం, 20-72 వారాల వయస్సునందు 8 శాతం కోళ్ళు చనిపోయినట్లు భావించబడింది. అంతేకాక గుడ్ల అమ్మకపు ధర, దాణా మొదలగు ఖర్చులు స్థానిక పరిస్థితులను బట్టి మారుతాయి.

కోళ్ళ టీకాల కార్యక్రమం

వయస్సు	వ్యాధి	టీకామందు	ఇచ్చే విధానం
1	2	3	4
ఒకరోజు	మెరెక్స్	మెరెక్స్ వాక్సిన్	ఒక గొట్టంలో 1000 పిల్లలకు సరిపోవు మందు ఉంటుంది. దీనిని 200 మి.లీ. డైల్యుయెంటుతో కలిపి, ప్రతి పిల్లకు 0.2 మి.లీ. చొప్పున ఇంజక్షన్ మెడ భాగాన గల చర్మం క్రింద ఇవ్వాలి. దీని ప్రభావం 18 నెలల వరకు ఉంటుంది. హేచరివారు చేస్తారు.
4-7వ రోజు	కొక్కెర తెగులు	ఎఫ్-1 (లసోట) వాక్సిన్	గొట్టంలో మందును 10-15 మి.లీ. సెలైన్ ద్రావణం లో కలిపి, ఒక్కొక్క చుక్క చొప్పున ప్రతి పిల్లకు కంటిలో లేక ముక్కులో వేయాలి. ఇది కోడి పిల్లలకు 2-4 నెలల వరకు రక్షణ కలిగిస్తుంది.

1	2	3	4
14-15వ రోజు	గంబోరో	ఇంటర్మీడియట్ స్ట్రైన్	బాటిల్ లోని వాక్సీనుకు దాని వెంట యిచ్చిన డైల్యుయెంట్ కలిపి, ఒక చుక్క ఒక కోడి పిల్లకు కంటిలో గాని, ముక్కు రంధ్రంలోగాని, నోటిలోగాని వేయాలి.
18-19వ రోజు	మెరెక్స్ (మరోసారి)	మెరెక్స్ వాక్సీన్	ఒక గొట్టంలో 1000 పిల్లలకు సరిపోవు మందు వుంటుంది. దీనిని 200 మి.లీ. డైల్యుయెంటుతో కలిపి, ప్రతి పిల్లకు 0.2 మి.లీ. చొప్పున ఇంజక్షన్ మెడ భాగాన గల చర్మం క్రింద ఇవ్వాలి. దీని ప్రభావం 18 నెలల వరకు వుంటుంది.
21-25వ రోజు	గంబోరో (మరోసారి)	ఇంటర్మీడియట్ స్ట్రైన్	బాటిల్ లోని వాక్సీనుకు దాని వెంట యిచ్చిన డైల్యుయెంట్ కలిపి, ఒక చుక్క ఒక కోడి పిల్లకు కంటిలో గాని, ముక్కు రంధ్రంలోగాని, నోటిలోగాని వేయాలి. లేక కొన్ని జాగ్రత్తలతో నీటిలో కలిపిగాని యివ్వవచ్చు.
4వ వారం	కొక్కెర తెగులు మరియు ఇన్ ఫెక్సియస్ బ్రాంకైటిస్ (ఐ.బి.)	లసోట+ఐ.బి.	పై విధంగాగాని, నీటిలోగాని యివ్వవచ్చు.
7వ వారం	కోళ్ళ మశూచి	ఫౌల్ ఫాక్స్ వాక్సీన్	గొట్టంలోని మందును షుమారు 5 మి.లీ. గ్లిజెరిన్ సెలైన్ తో కలిపి, దీనిలో ముంచిన సూదితో రెక్కలో గ్రుచ్చిన వ్యాధి నిరోధక శక్తి 1 1/2 సం. ఉంటుంది. ఇది కూడా 4 నెలల వయస్సులో తిరిగి వేయాలి. గొట్టంలోని మందును డైల్యుయెంటుతో కలిపి కండరంలోకి కూడ ఇవ్వవచ్చు.
8వ వారం	కొక్కెర తెగులు	ముక్తేశ్వర్ రకం	గొట్టంలోని మందును కొక్కెర తెగులు డైల్యుయెంట్ కలిపి, 1/2 మి.లీ. ఒక కోడికి చర్మం క్రింద గాని లేక కండరంలోకి గాని ఇంజక్షన్ ఇవ్వాలి.
13వ వారం	ఇన్ ఫెక్సియస్ బ్రాంకైటిస్ (ఐ.బి.)	ఐ.బి. వాక్సీన్	గొట్టంలోని మందు వెయ్యి కోళ్లకు సరిపోతుంది. త్రాగునీటిలో కలిపి ఇవ్వాలి.
14వ వారం	కోళ్ళ మశూచి	ఫౌల్ ఫాక్స్ వాక్సీన్	గొట్టంలోని మందు వెయ్యి కోళ్లకు సరిపోతుంది. ఈ మందు రెక్కలో గ్రుచ్చి గాని లేక ఇంజక్షన్ రూపంలో గాని ఇవ్వవచ్చు.
16వ వారం	కొక్కెర తెగులు (మరోసారి)	ముక్తేశ్వర్ రకం	గొట్టంలోని మందును కొక్కెర తెగులు డైల్యుయెంట్ కలిపి, 1/2 మి.లీ. ఒక కోడికి ఇంజక్షన్ వేయాలి.
40-45వ వారం	కొక్కెర తెగులు (మరోసారి)	లసోట వాక్సీన్	మాములుగా ఇచ్చేదానికంటే రెండింతలు పరిమాణం నీటిలో కలిపి కోళ్లకు త్రాగు నీటి ద్వారా ఇవ్వాలి.

పైన సూచించబడిన టీకా మందులతో బాటు కోళ్ళ శాస్త్ర నిపుణుని సలహా మేరకు మాత్రమే ఇన్ ఫెక్సియస్ బ్రాంకైటిస్ వ్యాక్సీన్ ఇవ్వవలసి ఉంటుంది.

ॐ